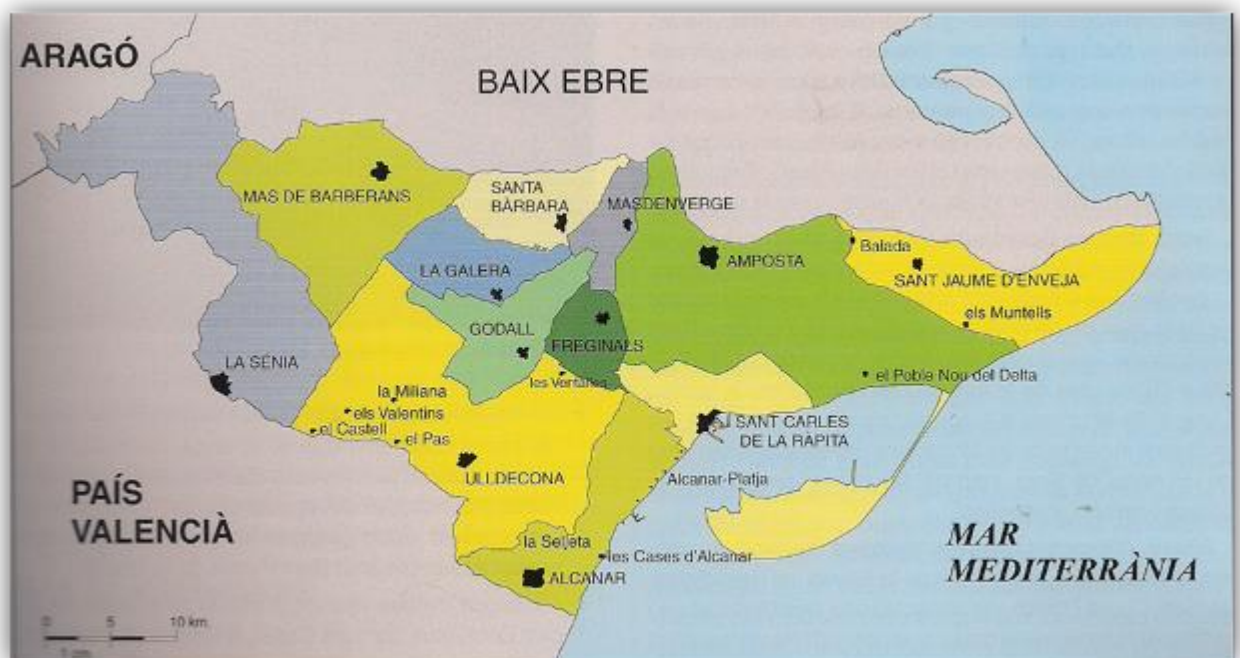

LA COMARCA DEL MONTSIÀ

Antecedents històrics.

La comarca del Montsià consta actualment del dotze municipis: Amposta, Alcanar, Freginals, la Galera, Godall, Mas de Barberans, Masdenverge, Sant Carles de la Ràpita, Sant Jaume d'Enveja, Santa Bàrbara, la Sénia i Ulldesona. D'acord amb la divisió comarcal de Catalunya, la capitalitat del Montsià es fixa a la ciutat d'Amposta.

AMPOSTA

Gentilici: ampostí/ina

Les primeres notícies que es tenen d'Amposta es remunten als temps de Ramon Berenguer III, quan les Terres de l'Ebre encara formaven part d'al-Àndalus: el comte va pactar amb son cosí el comte Artau II de Pallars que la hi cediria; alhora, va concedir al monestir de Sant Cugat del Vallès l'església d'Amposta i el lloc de la Ràpita. Tanmateix, la resistència dels almoràvits va frustrar aquests projectes.

Seria Ramon Berenguer IV qui el 1148, gràcies al desplegament militar preparat per a la conquesta de Tortosa, va apoderar-se d'Amposta i va donar-la a l'ordre de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, amb el castell d'Emposta i els seus termes, que s'estenien des de la serra del Montsià fins a l'Ebre i des de la font de l'Alcharrova fins a la mar. L'any 1154 el priorat d'Amposta, situat al seu castell, va esdevenir el centre de les fundacions i possessions de l'ordre de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem dins de tota la corona catalano-aragonesa.

Alhora, mitjançant compres realment destacables com ara la del territori i el monestir de la Ràpita als benedictins de Sant Cugat (1260), els santjoanistes ampliaven el seu patrimoni i assolien una major homogeneïtat territorial en el seu domini de les terres del Montsià.

El rei Pere el Gran, delerós per recuperar els llocs clau del país, va concedir l'any 1280 als hospitalers les viles d'Onda i de Gallur, a canvi que ells li lliuressin el castell i la vila d'Amposta. Allò que va restar de l'antiga comanda hospitalera d'Amposta va ser integrat a la comanda d'Ulldecona, de manera que en el futur els cavallers de l'Hospital només van conservar-hi algunes propietats.

Poc temps després, el 28 de maig de 1282, els mateix monarca hi atorgava la carta de població a un grup de pobladors, sotmetent-los als Usatges de Barcelona. Aquesta carta i altres concessions reials van ser confirmades per Alfons el Liberal l'any 1286, i ratificades amb d'altres privilegis per Jaume II el 1321.

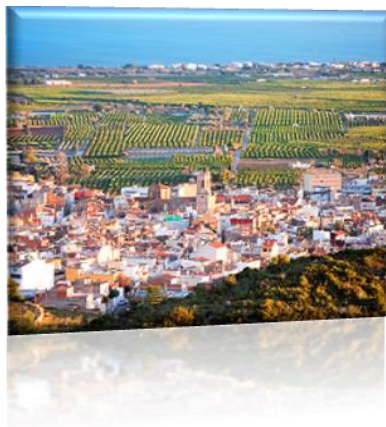

El seu terme inclou, a més de la pròpia ciutat:

- El barri de **Balada**, un llogaret de cases bastant esparses compartit amb el municipi de Sant Jaume d'Enveja. El gentilici és baladenc/enca.
- El **Poblenou del Delta** –antic Villafranco del Delta-, un poble creat el 1955, a la zona d'arrossars de l'Encanyissada, per l'*Instituto Nacional de Colonización*. Pertany al municipi d'Amposta de del 1969, després que aquesta ciutat guanyés el plet mantingut sobre aquest assumpte amb Sant Carles de la Ràpita.
- Un seguit d'altres veïnats, a banda de la urbanització dels Eucaliptus, com ara Carlet, la Carrova, Montsianell, les comes, l'Encanyissada, l'Enclusa, l'Esquerra, el Mas d'en Carrasca, l'Oriola, els Pinassos i la Teulada.

ALCANAR

Gentilici: canareu/eva

A Alcanar ja hi havia repobladors cristians a les primeries del segle XIII, com acredita un document del 1222 que parla d'un predi *qui est in termino Ulldechone [...] dictum Canar*. El 28 de febrer del 1239 Hug de Forcalquer, mestre hospitaler d'Amposta, va concedir-hi una carta de població que no va anar més enllà d'una simple temptativa, per causa de la perillosa proximitat de la mar i la incertesa de la frontera.

Tretze anys més tard, l'11 de maig de 1252, cinc dels divisors del 1239 van fer donació d'un vilar –incloent-hi la terra, amb plenes facultats de gaudi i disposició i sense cap reserva dominical- perquè hi visquessin Berenguer Daroca, els germans Berenguer i Guillem Martí i d'altres. Aquell mateix dia Bernat de Salanova, comanador d'Amposta i Ulldecona, confirmava la donació, acceptant el lloc decidit per fundar-hi el Canar i compromentent-s'hi a no obligar-los a aixecar la vila en cap altre lloc. Però hi afegia, en un to server, la condició que els pobladors havien de construir-hi la seua casa i tenir-la coberta ans del Nadal, amb una multa de 50 sous en cas d'incompliment. Aquesta vegada sí que en va resultar un nucli estable.

Al segle XIV els hospitalers van sostenir una llarga pugna amb el consell de Tortosa, que considerava Alcanar inclòs al terme de la ciutat. D'una altra banda, la vila va obtenir el 1449 la separació de la comanda d'Ulldecona –de la qual formava part des

dels seus inicis històrics- i la constitució d'una comanda o administració pròpia, sempre sota l'alt domini de l'ordre de l'Hospital.

Dins del terme d'Alcanar existeixen també:

- **Les Cases**, notable i tranquil nucli mariner d'uns 900 habitants on va frustrar-se el projecte d'alçar-hi la *ciudad de San Felipe* (1737). Ha esdevingut un centre d'estiuieg. Disposa d'un port pesquer amb dàrsena esportiva. El gentilici és *casenc/enca*.

- **Alcanar-Platja**, de de les Cases d'Alcanar fins al límit septentrional del terme municipal, incorpora l'antic terme del Codonyol (segles XVII-XVIII) o, en toponímia més recent (1840), les partides de la Punta, les Comares i la Martinenca. Del 1970 ençà s'hi ha estès un reguitzell d'urbanitzacions.

- **La Selleta**, singular agrupament d'unes 80 cases a la falda d'una serra, fundat el 1973 per una colla de joves professionals i artistes alemanys com una mena d'experiment arquitectònic i ecològic. S'hi ha encunyat el gentilici de *selletà/ana*.

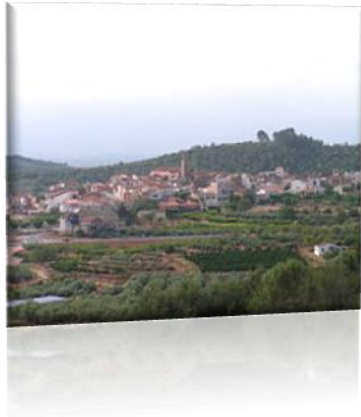

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

FREGINALS

Gentilici: freginalenc/enca.

El topònim està documentat per primera vegada el 1222: a la carta de població d'Ulldecona es fa esment del coll de Freginals com un dels límits del terme. Sembla que Freginals ja devia ser un petit nucli habitat l'any 1274, quan el comanador hospitaler d'Ulldecona, Bernat de Ribelles, va concedir als seus habitants una devesa per pasturar-hi els seus bous.

El 1283 el comanador hospitaler d'Amposta, Guillem de Clarament, atorga una carta de població al grup de pagesos que ha hi vivien, els quals s'haurien de regir per la carta d'Ulldecona.

La vila va romandre agregada a Ulldecona fins el 9 de febrer de 1843 en què, després d'un llarg pet, va aconseguir constituir-se en municipi.

LA GALERA

Gentilici: galerenc/enca.

El seu nom es troba documentat d'ençà que el 1178 és citat el torrent de la Galea. Però serà el 8 de novembre de 1320 quan Jaume II, durant una estada a Sant Mateu (Baix Maestrat), autoritzarà l'ordenació de la població ja començada a edificar i

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

anomenada la Pobla de la Galera. La sotmetia a la jurisdicció de Tortosa i atorgava als seus habitants els mateixos drets i deures que els de la ciutat.

El 1321 el veguer tortosí, per ordre del rei, va prohibir que els veïns de la pobla nova del Torrent de la Galera ocupessin terres del terme d'Ulldecona. Els hospitalers, senyors d'aquest últim, se'n hi havia queixat.

GODALL

Gentilici: godallenc/enca.

L'11 de desembre de 1153, Ramon Berenguer IV va fer donació de Godall, amb tots els seus termes, a Guillem de Copons, batlle de Tortosa. El 1228 els néts de Guillem i d'altres cavallers van pactar una concòrdia de partició del lloc i terme de Godall, la senyoria del qual havien compartit. Deu anys després Maria, la dona de Ramon de Centelles, va establir la Vallmesquida a un seguit de pobladors, concedint-los-hi franqueses i reservant-se'n la senyoria.

Finalment, el 1297 la ciutat de Tortosa va atorgar als veïns de Godall l'ús de les franqueses i llibertats de la ciutat i del passatge del pont de Tortosa. Però molts de godallencs, desitjosos d'alliberar-se de la senyoria del Centelles, s'estimaven més d'emigrar a la propera i nova població reial de la Galera. El plet subsegüent va dirimir-se el 1303: s'hi confirmava el vassallatge que els habitants de Godall devien al seu senyor, però se'ls ratificaven les franqueses i immunitats contingudes en els *Costums de Tortosa*.

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

MAS DE BARBERANS

Gentilici: masover/era.

El 1155 Ramon Berenguer IV va cedir al bisbe i capítol catedralici tortosins el vilar que els sarraïns anomenaven *Favarium*. Per això seria el bisbe Ponç de Torroella qui, l'any 1235, va concedir-hi una carta de població a dos veïns –un dels quals es deia Barberà de la Torre-, quan el lloc era denominat *Vilar de Santa Maria* i pertanyi a Santa Maria de Tortosa.

El nom de Mas de Barberans apareix testimoniats de manera continuada ja al segle XV: la població havia acabat adoptant el nom d'un dels primitius feudataris del bisbe que s'hi havia establert feia dos-cents anys.

Durant mol de temps va conformar el municipi, a més del nucli urbà, el caseriu del Carrascal, als primers replans de la serra. Amb carta de poblament del bisbe Ponç de Torroella datada el 1252, avui només en queden tres grups de masos abandonats i una esglésiola.

MASDENVERGE

Gentilici: masdenvergenc/enca.

Té el terme municipal més menut de la comarca. L'origen d'aquesta població, situada a la dreta de la rambla de la Galera, que l'envolta per tres costats, es remunta a mitjans del segle XVIII: un grup de pagesos tortosins van decidir-se a ocupar i conrear les planes del sud-oest, aleshores ermes. A poc a poc s'hi van anar aixecant un seguit de masies: la de Barberà, la de Sant, la de Santa Pau... i 43 més, totes habitades de manera permanent segons un cens de 1860.

Sembla que n'hi havia una que pertanyi a un tal Verge, del qual va prendre nom la vila. Es va constituir com a municipi l'any 1857, en segregar-se del terme de la Galera. A més del poble, el terme comprèn l'antic lloc de Solsó.

SANT CARLES DE LA RÀPITA

Gentilici: rapitenc/enca.

L'any 1097, mig segle nas de la seua conquesta, Ramon Berenguer III havia donat al monestir de Sant Cugat del Vallès la fortalesa o *ribât* musulmà de la Ràpita del Cascall. Sotmesa a Tortosa, Ramon Berenguer IV va fer efectiva aquella concessió el 16 de gener de 1150.

Els benedictins hi establiren el priorat de Santa Maria de la Ràpita, a recer del qual s'endegaria el procés repoblador. Però els hospitalers d'Amposta els veien com una presència aliena i pertorbaven la possessió dels monjos, que van haver de pledejar-hi a tothora: contra el castellà d'Amposta sobre la pertinença del castell de la Ràpita (1236); contra el bisbat de Tortosa sobre els seus delmes i esglésies (1244); contra els Montcada tortosins sobre l'estany de la Mar Morta (1244)... Resolts els plets mitjançant convenis i arbitratges, el 1251 l'abat de Sant Cugat Pere d'Amenys va establir unes cases, una heretat i un hort prop de la mar, tocant al nucli de la Ràpita. Dues dècades d'intents repobladors –amb rompudes de terres, construcció de sèquies, etc.- van acabar en un fracàs, els monjos van desistir-hi i el 16 d'agost del 1260 van vendre al comanador ampostí el castell de la Ràpita i els seus termes; els quals finalment van passar a mans de la corona l'any 1280, quan Pere III va adquirir totes aquelles possessions de l'ordre de l'Hospital.

Pocs anys després va establir-se al monestir una comunitat de monges hospitaleres procedents de Sixena. Si bé Jaume II els va fer donació de la torre (1304), en marxarien el 1579. La Ràpita va quedar reduïda a un lloc de pescadors entorn al convent abandonat. Amb això es va trobar Carles III qui, seguint l'ideari fisiocràtic, va ordenar que hi fos construïda una gran ciutat. En honor seu la *reial població* –fundada el 6 de novembre de 1780- va rebre nom de Sant Carles de la Ràpita. El port del Alfacs havia d'esdevenir un assenyalat centre comercial de la Mediterrània. Però la mort del rei, la separació del seu ministre el comte de Floridablanca i un fort desgavell econòmic i administratiu van deixar la gran ciutat portuària a mig edificar. Això no va impedir que Sant Carles de la Ràpita es constituís en municipi al voltant de l'any 1838.

SANT JAUME D'ENVEJA

Gentilici: santjaumer/era.

És el municipi més jove de la comarca i, alhora, l'últim a integrar-s'hi: d'una banda, va ser creat el 23 de juny de 1978, en segregant-se l'antiga pedania de l'Enveja del municipi de Tortosa; d'una altra banda, fins al 1990 va pertànyer a la comarca del Baix Ebre.

L'establiment originari se situa prop de les salines Reals a la primeria del segle XIX –a l'actual heretat de la Llanada-, format per un grup d'edificis (quadres, forns, casa dels guardes, casa de l'administrador, magatzem, etc.) relacionats amb l'explotació de la sal i la construcció del canar de la Dreta de l'Ebre. Llavors els edificis eren barraques, construïdes amb joncs, canyes i fang. La substitució progressiva d'aquestes construccions per unes altres més estables van determinar-hi, a partir d'un nucli de poblament modern (1860), un urbanisme molt disseminat.

Antigues entitats de població van ser-ne l'illa de Buda i l'illa del Riu. Avui, en canvi, a més del nucli principal situat prop del pas de la Barca, n'inclou els següents:

- L'entitat municipal descentralitzada del **Muntells**, a uns cinc quilòmetres del nucli urbà. El seu gentilici és *mnteller/era*.
- El barri de **Balada**, situat davant l'illa de Gràcia, que –com s'ha dit més amunt– comparteix amb el municipi d'Amposta.

SANTA BÀRBARA

Gentilici: planer/era.

Antigament, a mig camí entre Tortosa i la Galera s'hi alçava només l'Hostal dels Frares, on els mercedaris es dedicaven a l'assistència de malats i de viatgers que feien camí cap a Benifassà. Però després de la Gerra de Successió van començar a establir-s'hi pagesos provinents de Tortosa, fins al punt que a mitjan segle XVIII ja vivien 39 famílies a les llavors anomenades Planes de la Galera.

Ben aviat van canviar el seu vell nom pel de Planes de Sant Bàrbara, aprofitant l'existència d'una petita ermita sota la seua advocació. Les masies principals, tanmateix, depenien administrativament de la Galera.

El 27 de juliol de 1817 es va demanar al rei la seua segregació al·legant-hi, entre altres raons, la falta d'inversions municipals a Santa Bàrbara, i el fet que el nucli a segregar havia esdevingut més pròsper i demogràficament més important que el municipi matriu. Va iniciar-se un procés judicial que duraria més d'una dècada, ja que la Glera hi va pledejar amb fermesa. La disputa no va acabar fins al 9 de maig de 1828, quan el rei Ferran VII va decretar que concedia a la nova població de Santa Bàrbara la seua segregació i en delimitava el terme municipal.

L'any 1860 hi havia un nombre important de masos habitats: la Masia de Bernat, la de Cabella, la de Foguet, la Fosca, la de Gironet, la Borda, la de la Coca, la de la Xaparra, la de la Plana, la de la Roca, la de les Cadenes, la de les Palletes, la de

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

l'Hostal, la del Llec, la dels Rojos, la del Teixidoret, la dels Llorenços, la del Maltés, la dels Marrecos...

LA SÈNIA

Gentilici: senienc/enca.

L'any 1232 Hug de Forcalquer, mestre hospitaler d'Amposta, va cedir el lloc de la Sènia al ciutadà de Tortosa Guillem Moragues. Quatre anys més tard, aquest va concedir-hi una carta de població a vint-i-un veïns. E lloc de la Sènia seguia, però, dins del terme d'Ulldecona, perquè Moragues no havia rebut més que una mena de sots-infeudament del territori del vilar de la Sènia o uns poders especials com a agent de la repoblació del lloc.

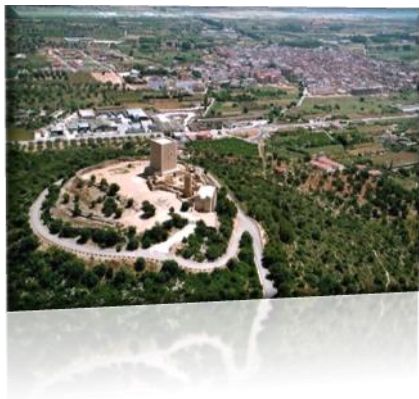
L'encavalcament de dominis entres els hospitalers, els senyors del castell d'Ulldecona i els Moragues va derivar en conflictes crònics sobre límits, competències i utilització de les aigües del riu. Malgrat haver intentat d'emancipar-se ja al 1449, la Sènia no va gaudir de comanda pròpia fins al 1459. Els litigis amb Ulldecona van continuar fins que l'any 1466, havent capitulat davant les forces de Joan II durant la guerra civil catalana, el rei va comprometre's a respectar els antics privilegis i llibertats de la Sènia, alhora que va confirmar la seua separació definitiva de la comanda hospitalera d'Ulldecona.

Indrets destacats del terme són Refalgarí i la Vallcanera, antics nuclis de població abandonats.

ULLDECONA

Gentilici: ulldeconenc/enca

El nom d'Ulldecona, com a antiga denominació del riu de la Sénia, apareix ja a cavall dels segles XI i XII, en avinentesa de la hipotètica concessió al monestir de Sant Cugat d'unes possessions a Amposta i a la Ràpita. Posteriorment, una donació reial del 1180 on se cedeix a l'ordre dels hospitalers el castell d'Ulldecona i els seus termes "tal com els havia tingut a l'època dels sarraïns", hi ha fet pensar en una ignota demarcació territorial anterior a la conquesta catalana.

Conquerit efectivament el territori, el castell d'Ulldecona va romandre sota la protecció de la família Montcada (1167), que el van cedir l'any 1173 a l'ordre de Sant Joan de Jerusalem per a recuperar-lo el 1191, reservant-se'n el castellà hospitaler d'Amposta només la senyoria i l'alt domini. Aquell nucli inicial del puig –Ulldecona la Vella-, situat al recer del castell, responia més a objectius militars que no de repoblament.

L'estructuració del terme s'endega un cop s'ha esvaït el perill musulmà de la frontera. L'11 d'abril de 1222 Ramon de Montcada, amb l'assentiment del mestre hospitaler d'Amposta, va organitzar el nucli primitiu d'Ulldecona la Vella: donava als nous pobladors els costums i llibertats de Tortosa i els assignava un ampli territori.

Havent renunciat els Montcada (1223) a qualsevol dret que poguessin tenir sobre el castell d'Ulldecona, amb la qual cosa els hospitalers esdevenien amos absoluts del castell i del terme, el 1227 l'ordre va erigir la comanda d'Ulldecona.

Finalment, un cop superada la inestabilitat política i fixada la frontera entre el Principat i el Regne de València al llarg del riu Sénia, el mestre hospitaler Berenguer d'Almenara va concedir-hi una nova carta de poblament l'any 1273: aquesta suposava el trasllat de la població a la foia i el naixement de l'assentament actual, prop del camí de València, per a formar una nova població que havia d'anomenar-se sant Lluç d'Ulldecona.

El seu terme inclou a hores d'ara diversos nuclis habitats com són:

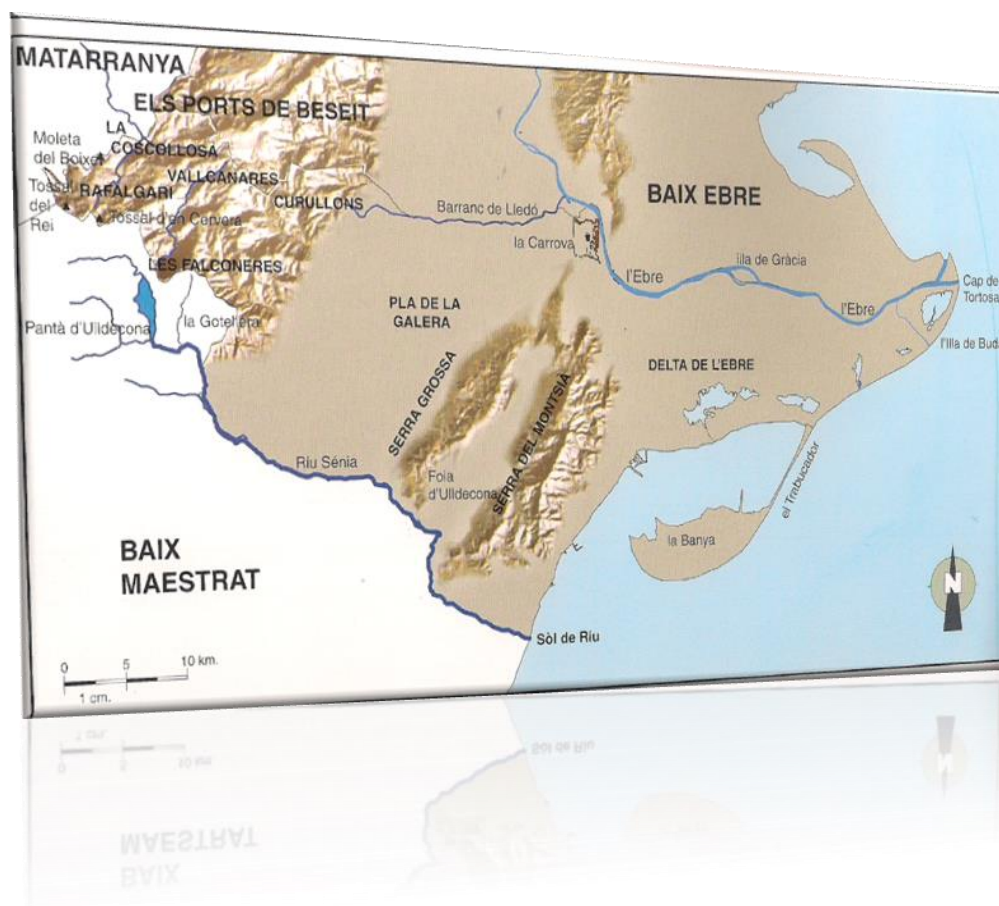
- **Les Ventalles**, situat al nord del terme, al límit amb el municipi dels Freginals, ja va ser un lloc habitat a l'època musulmana. L'any 1257 el castellà dels

hospitalers d'Amposta hi va establir un grup de pagesos. El gentilici és *ventallenc/enca*.

- **Sant Joan del Pas** es troba a tocar del riu Sénia, cap al sud-oest del terme. Existia ja al segle XIV, probablement com una antiga posta de camí. El gentilici és *ravaler/era*.
- **Els Valentins** o **els Masets**, a ponent del terme, entres la Sénia i de Sant Rafel del Riu (Baix Maestrat). Agrupament rural d'origen incert, avui constitueix el nucli més dinàmic de tots. Popularment són coneguts com el del *Masets*.
- **El barri del Castell** o **Molincastell**, situat a la vora del riu Sénia, és l'antic molí de Calces, separat tan sols per un pont de Sant Rafel del Riu. Gentilici: *calceter/era*.

Situació, Extensió i Límits

El Montsià, tot just en el punt de trobada del Principat de Catalunya amb el País Valencià, és la comarca més meridional de les quatre que conformen les anomenades Terres de l'Ebre. Potser rau aquí el seu tret més característic, fins al punt que de la resta de Catalunya estant sempre ha estat vista Ebre enllà. Aquest gran riu constitueix

el límit nord de la comarca- amb la incorporació del municipi de Sant Jaume d'Enveja- i ha esdevingut alhora l'eix vertebrador del territori, l'element que ha aconseguit donar una unitat a totes les terres del sud de Catalunya.

Amb una extensió de 708,73 km², el Montsià ocupa el quart lloc entre les deu comarques tarragonines darrera del Baix Ebre, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta. Aquesta superfície suposa l'11,3 % del total provincial i tan sols el 2,22% dels 31.895,29 km² que conformen el total del Principat. El territori montsianenc queda emplaçat dins de les coordenades geogràfiques següents:

0° 10' Long. E – 0° 53' Long. E

40° 31' Lat. N -40° Lat. N

El Montsià limita pel sud amb la comarca del Baix Maestrat. El curs del riu Sénia hi fa de línia limítrofa del de Sòl de Riu fins una mica més amunt de la localitat de la Sénia. A partir d'allí la línia divisòria s'endinsa cap a passant molt a prop de la mola de la Gotellera i seguint en direcció al tossal d'en Cervera i al tossal del Rei (o dels Tres Reis), on el Baix Maestrat i el Montsià es troben amb la comarca del Matarranya, que pertany administrativament a l'Aragó. A tocar d'aquesta comarca aragonesa destaquen la moleta del Boixet, la Coscollosa i la Font Mala, on comença el lliandar amb la comarca del Baix Ebre.

Els límits septentrionals són gairebé rectilinis. La frontera passa per una punta de la Joca i els Curullons, davalla pel barranc de Lledó i arriba fins a la torre de la Carrova (Amposta). Allí es dirigeix cap al mar seguint el curs de l'Ebre; després de travessar la gola de Tramuntana, arriba al cap de Tortosa.

Per l'est cal distingir dues parts. La primera recorre la costa per l'illa de Buda, la Platjola, la platja de l'Aluet i l'istme del Trabucador, fins a la punta de la Banyà. La segona comença al racó de l'Aluet i va per tot el litoral fins a la desembocadura del Sénia, a Sòl de Riu (Alcanar)

L'estudi del marc geològic de la comarca del Montsià, la més meridional de Catalunya, ha de tindre en compte que aquesta zona és el punt de contacte entre els últims estreps de la Serralada Prelitoral Catalana (amb una orientació NE-SO) i el Sistema Ibèric (amb una orientació NO-SE). Sense oblidar-hi una formació molt més recent com és la plana deltaica del riu Ebre –dita popularment la Ribera-, la més important de la Mediterrània occidental.

Turisme

Natura

La comarca del Montsià, ens ofereix una geografia de contrast, per una banda tenim el seu principal actiu turístic situat prop de les localitats [d'Amposta](#) i [Sant Jaume d'Enveja](#) com és el [Parc Natural del Delta de l'Ebre](#), la major zona humida de Catalunya, amb una superfície de 320 km². El Delta de l'Ebre, ofereix un ampli ventall de possibilitats al turista: passejades amb bicicleta pel cor del Delta (hi ha carrils bici), un nou actiu

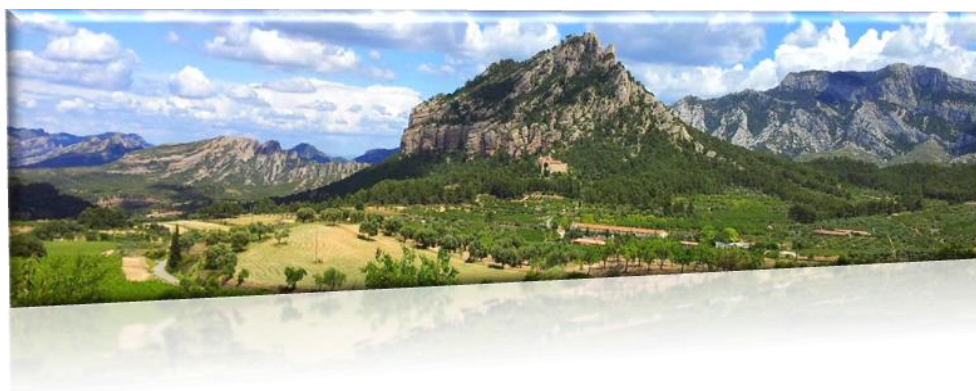

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

turístic com és l'observació d'aus o birdwatching, la visita a les basses de l'Encanyissada i la Tancada, gaudir d'unes platges infinites sense aglomeracions de turistes, esport d'aventura com el kitesurf boarding, o més tranquils com la pesca.

Però si veritablement vols gaudir de la natura en estat pur, has de visitar el [Parc Natural dels Ports](#), des de la comarca del Montsià podem accedir per les poblacions de [La Sénia](#) i [Mas de Barberans](#). Els Ports són un massís de relleu molt complex, a cavall entre el sistema Mediterrani i el sistema Ibèric. Els humans han trobat sempre en els Ports una font de recursos naturals per a la seva subsistència i per als seus interessos. Actualment, formen part del paisatge subtils pinzellades d'història com els masos, els forns de calç, els pous de neu, les carboneres, els marges de pedra seca i els camins empedrats. Des de el punt de vista turístic el Parc Natural del Ports, disposa d'àrees de lleure, aquestes àrees són, a més d'un lloc de descans i esbarjo, el punt de partida d'itineraris familiars com els de la Vall o els de la Fou i per a excursionistes més intrèpids: senderisme de grans recorreguts (GR) que creuen el Parc Natural dels Ports.

El **mar i la costa**, també la trobem representada a la comarca del Montsià, els municipis on podem gaudir d'aquest paisatges són: [Sant Carles de la Ràpita](#) i [Alcanar](#).

Pobles de tradició marinera on destaquen les seves confraries de pescadors on podem gaudir de les típiques subhastes de peix a la mateixa llotja. Per tenir un moment

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

fotogràfic únic abans de les cinc de la tarda, podem observar la tornada de les embarcacions pesqueres al port. A més del sol i platja que ofereixen aquestes poblacions, podem fer activitats relacionades amb la natura i la gastronomia com la Ruta del Musclo i l'Ostra o fer una volta per la Badia dels Alfacs amb una embarcació dirigida per nosaltres mateixos.

Una altra realitat que ens ofereix la comarca del Montsià, es **la Plana**, situada entre les serres del Montsià i de Godall trobem els pobles de: [La Galera](#) poble terrisser, [Godall](#) serra de paisatge, [Masdenverge](#) cor del Montsià, [Ulldecona](#) patrimoni mundial, [Santa Bàrbara](#) mars d'oliveres i [Freginals](#) serra del Montsià. Aquest conjunt de pobles fa que vegem els orígens de la comarca basada en el sector primari. A la zona de Plana trobem actius turístics, que ens indiquen de que es vivia fa anys en aquesta comarca, com per exemple oliveres mil·lenàries, diferents construccions de pedra seca, antics camins ramaders i molts de mars d'oliveres.

Finalment no podem oblidar el tret més característic d'aquestes terres, el Riu Ebre, font de vida per a la gent de la comarca del Montsià, i referent d'un moviment social sense precedents del conjunt de la societat de les Terres de l'Ebre. El Riu Ebre, al seu pas per [Amposta](#), comença a esbrinar quin serà el seu futur, per la tranquil·litat de les seves aigües abans del xoc a la desembocadura amb les aigües de la mar Mediterrània. Aquesta tranquil·litat, l'amplada i el seu cabdal fa que des d'un punt de vista turístic, sigui un lloc propici per a la pràctica d'esports aquàtics (moto d'aigua, rem, passeig amb canoes, esquí aquàtic, passejades amb golondrina, ect...). A més la lluita per desenvolupar el projecte de navegabilitat del Riu Ebre, que ja iniciat per

diferents indrets de les Terres de l'Ebre, fa que el riu a més de font de vida per al pagès sigui un actiu turístic en creixement.

Cultura

La comarca del Montsià, com el conjunt de les Terres de l'Ebre, són comarques amb identitat pròpia, segurament a causa del pas de diferents civilitzacions per aquestes terres, que ens han deixat elements de gran valor mundial, com les pintures rupestres de l'Abric de l'Ermita a [Ulldecona](#), declarades **Patrimoni Mundial per l'UNESCO l'any 1998**. Aquestes pintures són el conjunt d'art rupestre llevatí més important de Catalunya i conjuntament amb les restes de Cogul i Montblanc formen la [Ruta de l'Art Rupestre](#) impulsat pel Museu d'Arqueologia de Catalunya.

El [Museu de les Terres de l'Ebre](#) ha creat la xarxa: **Ebre Natura & Cultura**, incloent diversos museus i centres d'interpretació del patrimoni, que gestiona els recursos patrimonials i naturals locals. Entre ells es troben: el **Museu de les Terres de l'Ebre** i el **Parc Arqueològic de la Carrova** a Amposta, el **Centre d'Interpretació de la Cultura Ibèrica** i el poblat ibèric de **la Moleta del Remei** a Alcanar, el **Centre d'Interpretació del Montsià** a Freginals, **Centre d'Interpretació de la Plana** a Santa Barbara, i el futur **Museu de la mar de l'Ebre** a Sant Carles de la Ràpita.

A la **Moleta del Remei** d'Alcanar, trobem llegat iber de gran importància. Es tracta d'un poblat ibèric costaner lligat de les rutes comercials de l'Ebre. Era un centre emmurallat del qual depenien els petits assentaments propers. En ell hi viuria l'elit de la tribu que controlava els excedents de la zona, principalment cereals, i els intercanviava per

productes de luxe amb diferents pobles de la Mediterrània. Des de la Moleta es pot gaudir d'una fantàstica vista panoràmica sobre la costa i la desembocadura de l'Ebre, tal com feien els ibers fa 2.500 anys. Des del punt de vista turístic destaquem el pas de la Ruta dels Ibers, i el Centre d'Interpretació dels Ibers a Alcanar.

Artesania

Un altre vestigi de la cultura identitària de la comarca del Montsià, es l'artesania, la comarca del Montsià es podria definir com la comarca artesana de Catalunya, ja que compta amb dues Fires monogràfiques que Artesania de Catalunya reconeix com a fires artesanies (13 en tota Catalunya), aquestes fires són La Fira Internacional de la Terrissa de la Galera (cap de setmana 1 de maig) i la Fira de les Fibres Vegetals al Mas de Barberans (al mes d'agost). A més dels productes i les visites concertades que ens ofereixen els mestres artesans de la comarca, com el mestre terrisser a [La Galera](#) o els mestres de la fusta a [La Sénia](#), trobem la recuperació d'un ofici singular com és el de les llatadores de la Pauma a [Mas de Barberans](#), que ens ofereixen productes tan variats com arracades, collars, bosses, demostracions pràctiques i fins i tot un futur centre d'Interpretació de la Pauma

Gastronomia

Veritablement una dels grans actius turístics de la comarca del Montsià, és la seva gastronomia basada en la qualitat dels seus productes i la varietat de les seves cartes a un preu assequible per a qualsevol turista. S'ha de destacar una sèrie de productes amb certificats de qualitat, com l'arròs que es produeix al Delta de l'Ebre, un **arròs amb D.O. Montsià**, o també l'**Oli D.O. Baix Ebre- Montsià** i les **Clementines d'Alcanar considerades IGP** (indicació geogràfica protegida).

Però la gastronomia del Montsià no finalitza amb els productes amb certificats de qualitat, tot el contrari és l'inici d'un conjunt de sabors difícils de trobar en cap altre territori, com per exemple a la zona del Delta, trobem les anguilles, ja sigui en xapadillo o en suc, les potes de granota, l'ànec feréstec del Delta, i els seus arrossos. A la zona del mar i la costa trobem una gran varietat de marisc, on podem destacar l'Ostra

CONSELL COMARCAL
DEL MONTSIÀ

Rissada (ostra pròpia del Delta de l'Ebre), el musclo, la galera, el llagostí, el llevantol, i el peix fresc de les Confraries de Pescadors d'Alcanar i Sant Carles de la Ràpita. A la zona de la Plana trobem diversitat, ja que ofereixen arrossos, mariscos i peix fresc a causa de la proximitat de la costa i el Delta, barrejat amb els productes típics de la Plana com les carns, la carxofa o la baldana. Finalment si el que busquem és menjar un bon cabrit o crestó res millor que visitar els municipis pròxims al Parc Natural dels Ports com La Sénia i Mas de Barberans.

(per més informació: <http://www.montsia.cat/quatre-entorns-descobrir>)